

DOMMERETIK OG STRESSFAKTORER

1. ETIK OG MORAL

Begrebet ”etik” brugt i forbindelse med hvervet som markprøvedommer behøver en forklaring. ”Etik” anvendes ofte i forbindelse med begrebet ”moral”, hvor ”moral” drejer sig om grænserne mellem ”ret og uret”, medens ”etik” er læren om moralske spørgsmål, altså overvejelser om, hvad der er ret eller uret.

Forklaret på en anden måde betyder ovenstående, at etik, dvs. dommeretik, er den praktiske indsigt, vi som dommere får opøvet og styrket gennem vore erfaringer som mennesker og som markprøvedommere, og som sætter os i stand til i dommerhvervet at handle ret i stedet for uret.

I Fælles Markprøve Regler (FMR) findes i § 2 en etisk norm, der fastslår, at vore markprøver skal tilrettelægges sådan, at de ligner jagtudøvelse mest muligt. Vi ønsker således, at markprøverne skal leve op til den etiske norm, at ordentlig jagtetik skal være ledetråden. Her har vi et lovfæstet krav til dommeren om at handle etisk i sit hverv. Vi må aldrig glemme, at jagt og jagthundesport hører sammen.

En markprøvedommers hovedopgave består i at opfylde formålet i FMR § 1 stk. 2 ”at vurdere og fastslå de deltagende hundes jagtlige egenskaber og dressérbarhed til vejledning for avlsarbejdet”.

Følgelig skal dommerens bedømmelser og vurderinger være korrekte, pålidelige og ensartede, og derfor er en høj moral hos dommerne en forudsætning for alt jagthundearbejde.

Nogle af de talrige ingredienser, der indgår i det at handle etisk som dommer, vil blive behandlet i det følgende.

2. DOMMERAUTORISATIONEN

Autorisationen udstyrer dommeren med en betydelig indflydelse og med særlige forpligtelser. Indflydelse får dommeren på vurderingen af hundenes præstationer. Forpligtelserne får han i relation til Dansk Jagthunde Udvalg (DJU), de prøvearrangerende organisationer, hundeførere, tilskuere, dommerkoleger samt ikke mindst over for alle, der i avlsmæssig henseende har en særlig interesse i en bestemt hund, der er til afprøvning.

Det er derfor klart, at der stilles særlige krav til den person, der opnår dommerautorisation:

3. INTEGRITET OG OBJEKTIVITET

Dommerens personlige integritet/uafhængighed må aldrig kunne drages i tvivl. Integritet er ikke blot at erkende sig selv som uafhængig, men i særlig grad også at kunne optræde og dømme, så andre føler sig overbevist om det.

Uafhængigheden skal bl.a. bestå over for organisationer, de hundeførere, som dommeren går på jagt med, og hvis hunde han på prøvedagen skal bedømme, over for dommerkoleger, der fører hund på prøver og over for andre, fx opdrættere og hvalpekøbere, han måtte have en særlig tilknytning til.

En særlig, ondartet side af den binding, man kan have til en specialklub eller en bestemt jagthunderace, er racefanatismen. En hund skal selvfølgelig altid bedømmes på baggrund af sine præstationer uanset race.

En dommer optræder uetisk, hvis han, når han selv er hundefører, lader sig inddrage i diskussioner med andre deltagere om prøvearrangementet, de andre hundeførere, og ikke mindst om dommerens afgørelser. Hvis nogen forsøger herpå, er det enkelt at afværge situationen ved blot at sige, at enhver må kunne forstå, at man som dommer ikke kan kommentere sådanne forhold.

Dommerkolleger må af hinanden kræve indbyrdes loyal optræden. Noget andet er, at man som dommer har pligt til at reagere, hvis man finder, at der af en dommerkollega begås åbenlyse fejl, men man må gøre det sobert, i rette tid og på rette sted.

Optræder dommerne i et dommerkollegium som på vinderprøver, er det en selvfølge, at den enkelte dommer loyalt og objektivt til ordførende dommer videregiver sin vurdering af de hunde, han har bedømt før pausen.

Dommerens objektivitet og upartiskhed er de vigtigste grundpiller ved bedømmelsen på markprøver. Man dømmes kun det, man selv ser og uden hensyn til, hvem man dømmes, det være sig en god ven eller dommerkollega, eller til at en hund lige står og mangler en bestemt præmiegrad. Alle deltagere skal behandles på samme måde, dog kan der gives uerfarne hundeførere særlige anvisninger.

Det må erkendes, at dommere kan have forskelligt syn på hundenes arbejde. Dommerens "frie skøn", jvf. FMR § 17 stk. 1, er en ret, men pålægger ham også en pligt til at optræde objektivt.

Dommeren bør tilstræbe at se hundene fra deres bedste side. Dommeren bør lægge vægt på det positive i hundens præstationer. Jo dårligere en ekvipage gør det, des vigtigere vil det som hovedregel være at fremhæve de positive sider.

4. OPTRÆDEN OG PÅKLÆDNING

En dommer repræsenterer i sit dommerhverv DJU, den organisation, der har inviteret ham, og dommerstanden som sådan.

Dommeren skal derfor i sin optræden være korrekt, venlig men bestemt. Han skal varetage sit hverv på en værdig måde. Det er fx uværdigt at nyde spiritus på prøven, selvfølgelig bortset fra, hvad der sædvanligvis bydes på til frokost.

Indlad dig aldrig i diskussion med nogen om prøven, dens afvikling eller dine afgørelser.

Hvis en dommer som led i uddannelsen af dommeraspiranter tildeles en aspirant, er det dommerens pligt at være a jour med reglerne herom og at handle i overensstemmelse med de instrukser, der i den henseende meddeles ham af Dommerudvalget (DUV).

En dommer bør møde til prøven i jægermæssig korrekt påklædning.

5. MERE OM ETIK OG OM STRESSFAKTORER

Det er fra DUVs side tilstræbt, at dommeraspiranterne på aspirantkurset udsættes for pres, både tidsmæssigt og intellektuelt som følge af den betydelige stofmængde, der bliver gennemgået. Endvidere er kurset én af flaskehalsene, der skal passeres for senere at kunne blive autoriseret som dommer.

Det er nødvendigt at træne sig selv i at udstå stress og i at tackle de STRESSFAKTORER, man som dommer udsættes for fra forskellig side, fx fra den prøvearrangerende organisation, prøvelederen, prøvedeltagerne, tilskuerne eller andre.

Der findes forskellige indlysende og gennemprøvede metoder til at komme stressfaktorerne i forkøbet:

a. planlægningsfasen

For det første ved altid at være teoretisk velforberedt, dvs. være a' jour med FMR og andre prøveregler, vejledende kommentarer til FMR og DUV's meddelelser i Jagthunden. Står man først i marken og er i tvivl om selve reglerne, er man allerede under et stort pres, og præstationen bliver derefter. Læs derfor altid op på reglerne før en prøve, hav dem i lommen til hjælp i en snæver situation, for kan uanset anciennitet komme i tvivl. De dommere, der ikke erkender dette, burde deponere autorisationen.

For det andet ved altid, før man kører til prøveterrænet, at kontrollere, om alle er til stede og sørge for, at en stedkendt person kører bagerst i kortegen. Det er stressende for dommeren og utilfredsstillende for deltagerne unødigt at skulle vente på at komme i gang med afprøvningen af hundene.

For det tredje sørg for sammen med terrænlederen at planlægge dagens forløb. Da dommeren som oftest ikke har detailkendskab til terrænforholdene, er det klogt at gøre terrænlederen direkte ansvarlig for det, der kan kaldes den terrænmæssige afvikling af prøven. Pålæg ham at tilrettelægge slippenes afvikling i forhold til vind, terræn og ikke mindst, at han drager omsorg for, at der altid er transportmulighed for enden af et slip, hvis der ikke kan gå kontinuerligt frem i terrænet. Alt dette er en terrænleders opgave. Hvis der er tale om en prøve, hvor der fældes fugl, sørg da for, at skytterne er instrueret om og har forstået, hvordan de skal bevæge sig i terrænet og i skudsituationen placere sig i forhold til fører og hund og påtal og ret straks fejl. Det er STRESSENDE, hvis disse praktiske foranstaltninger ikke fungerer.

b. i marken

De fleste stressfaktorer opstår ude i marken i forbindelse med selve afprøvningen af hundene. DUV har til bedømmelse haft en række disciplinærsager, der netop har haft deres udspring i omstændigheder, der opstår i marken. I denne forbindelse er det værd at erindre, at det også er vigtigt for dommeren at have reglerne i FMR, kap. 8 om udelukkelse fra videre afprøvning og de administrative bestemmelser i kap. 2 nogenlunde present.

Først et par bemærkninger om de situationer, hvor dommeren begår fejl. Det kan være fejl, som kun dommeren opdager, eller han begår fejl, der er åbenbare for alle, og som giver anledning til diskussion, evt. kritik af dommeren.

Dette er virkelig STRESSFAKTORER. I den første situation, hvor alene dommeren er klar over fejlen, gælder det blot om at holde hovedet koldt og ikke lade sig mærke med problemet. Pludselig under et slip slår det ned i dommeren, at han for én af hundene har glemt fx at skrive om en haretur, en stødning eller lign., eller at der er byttet om på kritikken af to hunde. Dommeren er straks under alvorlig påvirkning af STRESS, som påvirker koncentrationsevnen. Lad være med at flå dommerbogen op af lommen og tro, at det er muligt at skrive om tidligere afprøvede hunde samtidig med, at man skal være koncentreret om at dømme to andre. Det går uvægerligt galt! Hold i stedet hovedet koldt, koncentrer dig om de hunde, der er til afprøvning, og husk blot, når slippet er

færdigt, først at skrive om de glemte episoder. Det giver ro at få det overstået, og ingen behøver derfor at mærke, at du har været lige ved at begå fejl. Du har tacklet STRESSFAKTOREN.

Er der derimod tale om fejl, der er synlige for andre, er der én gylden regel, der altid bør overholdes: Forsøg ikke at skjule eller bortforklare fejl, og forsøg ikke på at give andre personer eller omstændigheder skylden. Sådanne forsøg vækker kun afsky, og dommeren har mistet den respekt, der gerne skulle stå omkring ham og dommerstanden. I stedet: Nøjes med i fuld åbenhed at konstatere, at der er begået en fejl, og at den agtes rettet på den og den måde. Tilliden til dommeren er genoprettet, for alle har respekt for den person, der kan indrømme en fejl og straks gøre den god igen. Du har tacklet STRESSFAKTOREN!

Én af de hyppigst forekommende årsager til stress er mangel på tid. Denne STRESSFAKTOR opstår af flere forskellige grunde, hvoraf nogle, fx manglende vildttilgang, selvfølgelig ikke kan lastes dommeren, men dommeren skal dog løbende tage højde herfor. Som ovenfor nævnt kan dårlig eller manglende, forudgående planlægning røve kostbar tid fra selve afprøvningen af hundene. Endvidere opstår tidmangel ofte, fordi dommeren selv bruger for megen tid til sin afvikling af prøven. Det tager fx for lang tid at skrive mellem hvert slip, ligesom den løbende kritik i marken kan være for langstrakt. Pludselig opdager dommeren således, at han er i tidnød. Der kan være hunde, der **skal** afprøves igen, men der er ikke tid! Der gives ikke noget eentydigt råd til at løse dette konkrete problem, udover at dommeren må bruge sin sunde fornuft. I langt de fleste tilfælde er der som sagt tale om utilstrækkelig planlægning eller afvikling, hvor specielt sidstnævnte STRESSFAKTOR kan afhjælpes ved øvelse.

Et andet godt råd til dommeren: Indlad dig aldrig i diskussion med deltagerne om forhold omkring bedømmelsen eller forhold vedrørende selve prøven og dens afvikling. Gør du det, har du omgående givet næring til STRESSFAKTOREN. Hvis du ikke er i stand til på stedet at håndtere problemet, vil alle have respekt for, at du fx går til side for dig selv for kort at overveje situationen og måden, du vil håndtere den på, evt. for at konsultere FMR. Du bekendtgør herefter roligt din afgørelse, og du har igen tacklet STRESSFAKTOREN.

Opstår der i marken en situation, hvor det vil være nødvendigt at gribe til disciplinære midler, er der ikke tid til at slå op i litteraturen. Det er igen nødvendigt at holde hovedet koldt. Forsøg at klare problemet på stedet ved at få den hundefører, der har forbrudt sig med fx uacceptable verbale ytringer, til på stedet at beklage sine udtalelser. Dette vil i mange tilfælde kunne klare situationen. Vil han ikke det, skal dommeren kort meddele vedkommende, helst i andres påhør, at hans handlemåde vil føre til en indberetning. Diskuter ikke indholdet af denne, udtal dig blot helt roligt og i fuld åbenhed, og du har igen tacklet STRESSFAKTOREN!

Som dommer kommer man på ét eller andet tidspunkt ud for, at man har kendskab til, at en hund gerne skulle opnå en 1. præmie (hunden mangler den måske til eksteriørchampionat), eller at man skal dømme en dommerkollegas hund. Der er i disse situationer et utal af varianter af STRESSFAKTORER. Det moralske pres på dommeren er stort. Lad jer aldrig friste til at være milde eller give ved dørene. Hold jer til reglerne og hundenes faktiske præstationer, og tildel den korrekte præmiegrad. Gør I ikke det, har I for altid plettet jeres omdømme, og grunden til fremtidige stresssituationer er lagt. Vær dog omvendt opmærksom på heller aldrig at misbruge den magt, man som dommer er udstyret med, til at fratage en hund en fortjent præmiering. En dommer, der gør det, bliver altid gennemskuet. Vær objektive, og I har igen tacklet STRESSFAKTOREN!

En dommer repræsenterer i sin gerning DJU, og der står som sådan stor respekt om ham. Af og til er især begyndere i hundeførerfaget nervøse ved dommeren. Det er der selvfølgelig ingen grund til, og som dommer skal man bestemt ikke befordre denne opfattelse. Dommeren skal tænke på, at han er et vigtigt og uundværligt led i mange menneskers dybt seriøse fritidsbeskæftigelse. Vi bør som dommere sørge for, at deltagerne får en god prøvedag. Det gør vi ikke ved at opretholde en kedelig,

trykket stemning på prøverne. Det hører med til vores opgave at sørge for, at prøverne kan foregå i en afslappet atmosfære. ”Bogholderdommerens” dage bør være talte! Også på denne måde har dommeren gjort sit til at få fjernet STRESSFAKTOREN til gavn for både deltagerne, sig selv og jagthundesporten.

6. SAMMENDRAG

FMR har en etisk holdning til jagthundesporten. Opfyldelsen af FMRs formål forudsætter tilsvarende tilstedeværelsen af en etisk holdning til dommerhvervet hos de autoriserede dommere.

Integritet, objektivitet, upartiskhed og loyalitet bør være grundlæggende egenskaber hos den autoriserede dommer. Sammen med dommerens ”frie skøn” betyder tilstedeværelsen af disse egenskaber, at de af DJU godkendte prøver dømmes korrekt til gavn for jagthundesporten.

Under udførelsen af sit hverv kommer en markprøvedommer ud for forskellige stresssituationer. Der gives en række anvisninger på, hvorledes STRESSFAKTORERNE elimineres.

Peter Strøbech
22.02.1995